

**В. М. Козаков, О. В. Рашковська, В. А. Ребкало,
Є. О. Романенко, І. В. Чаплай**

**ДЕРЖАВНО-ГРОМАДЯНСЬКА КОМУНІКАЦІЯ:
ШЛЯХ ВІД КРИЗИ ДО ВЗАЄМОДІЇ**

Монографія

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2017

УДК: 329:352.07:364.467

ББК: 67

Серія “Публічне адміністрування”

заснована 2017 року

Випуск 1

Рецензенти: *Т. В. Мотренко*, д-р філос. наук, проф.,
акад. Національної академії педагогічних наук України
В. І. Гурковський, д-р наук з держ. упр., проф. кафедри
інформаційної політики та електронного урядування
Національної академії державного управління
при Президентіві України
О. М. Непомнящий, д-р наук з держ. упр.,
акад. Академії будівництва України, проф. кафедри
публічного адміністрування Міжрегіональної Академії
управління персоналом

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної академії управління
персоналом (протокол № 4 від 26.04.17)*

Козаков В. М.

Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії: монографія / [В. М. Козаков, О. В. Рашковська, В. А. Ребало, Є. О. Романенко, І. В. Чаплай]. — Київ: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2017. — 288 с. — Бібліогр. : с. 267–287. — (Серія “Публічне адміністрування”; вип. 1).

ISBN 978-617-02-0280-2

Досліджено теоретичну ідентифікацію понять “комунікація”, “соціальна комунікація”, “масова комунікація” та їх складових у контексті сучасних дослідницьких підходів; визначено атрибутивно-системні властивості комунікації в публічному управлінні; обґрунтовано роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку комунікації у країнах європейського співтовариства; виокремлено та оцінено напрями посилення впливу громадянської комунікації на демократизацію системи публічного управління України; обґрунтовано напрями та шляхи використання маркетингових комунікацій у публічному управлінні.

Для науковців, викладачів, докторантів і аспірантів, а також практичних політиків, журналістів, працівників ЗМІ та широкого кола читачів, які цікавляться комунікативною політикою, її взаємодією із громадянським суспільством.

ББК: 67

- © В. М. Козаков, О. В. Рашковська,
В. А. Ребало, Є. О. Романенко,
І. В. Чаплай, 2017
- © Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2017
- © ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2017

ISBN 978-617-02-0280-2

ЗМІСТ

Передмова.....	6
Вступ.....	8
Розділ 1. Комунікація як стратегічний ресурс державно-суспільного розвитку.....	12
1.1. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття “комунікація”	12
1.2. Публічно-комунікативна сфера як громадянський сектор життєдіяльності суспільства	23
1.3. Інформаційно-комунікаційна політика як інструмент посилення взаємодії держави та суспільства.....	30
1.4. Громадянська комунікація як невід’ємний фактор демократизації суспільного життя та публічного управління	36
Розділ 2. Інформаційно-комунікаційна інфраструктура взаємодії держави та суспільства в сучасному світі.....	49
2.1. Інформаційно-комунікативний простір: сутність та особливості розвитку.....	49
2.2. Роль інформаційно-комунікативних технологій у розвитку громадянської комунікації у країнах Західної Європи.....	56
2.3. Маніпулятивний потенціал ЗМІ та конвергентних медіа в сучасному світі.....	71
Розділ 3. Політика транспарентності як комунікативна складова реалізації публічного управління	81
3.1. Публічна комунікація як засіб транспарентності публічного управління.....	81

3.2. Відкритість та прозорість як структурні рівні транспарентності публічного управління та їх комунікативні функції	94
3.3. Транспарентність державного управління як запорука стабільності держави	106
3.4. Рекламна комунікологія та її роль у реалізації політики транспарентності.....	119
3.5. Міжнародний досвід формування та реалізації політики транспарентності та його адаптація до вітчизняних реалій.....	133
Розділ 4. Сучасні комунікативні стратегії як джерело та напрями реформування публічного управління.....	147
4.1. Системотвірні фактори та форми становлення державно-громадянської комунікації у країнах Західної Європи.....	147
4.2. Стан комунікативної взаємодії інститутів громадянського суспільства та органів державної влади в Україні.....	166
4.3. Системні передумови посилення впливу громадянської комунікації в Україні.....	190
4.4. Основні напрями посилення впливу громадянської комунікації на демократизацію публічного управління в Україні.....	208
Розділ 5. Використання маркетингових комунікацій у системі публічного управління України	231
5.1. Маркетизація функцій публічного управління в Україні як сучасний механізм взаємодії держави та суспільства.....	231

5.2. Використання інструментів маркетингових комунікацій у публічному управлінні	236
5.3. Світовий досвід застосування системи маркетингових комунікацій у публічному управлінні	248
Висновки	259
Список використаних джерел	267

ПЕРЕДМОВА

На сучасному етапі соціально-економічного та політичного розвитку функціональна роль комунікації набуває особливої теоретико-методологічної та соціально-практичної актуалізації, викликаной тотальним проникненням її в усі сфери суспільного життя. Це й зумовило утвердження нових комунікативних структур, процесів та форм, що забезпечили якісну зміну соціально-комунікативного середовища сучасного світу.

Актуальність дослідження обумовлена тим, що автори розглядають інформування громадськості як інструмент забезпечення відкритості і прозорості діяльності органів державної влади, складову демократичного процесу прийняття управлінських рішень і передумову реалізації права громадян на участь у публічному управлінні. Це вимагає від суб'єктів публічного управління певних зусиль по забезпеченню доступності до інформації, розробці інноваційних методів щодо її подання, забезпеченню свобод одержувати та розповсюджувати інформацію, висловлювати свою думку.

Автори підкреслюють зростаючу роль комунікацій у системі публічного управління як чинника, що забезпечує підтримання постійного взаємозв'язку між органами державної влади та громадянами, орієнтацію діяльності держави на потреби суспільства, запобігання та вирішення суспільно важливих проблем. Дослідження розширює і конкретизує розуміння інформування громадськості як різновиду державно-управлінських комунікацій, спрямованих на досягнення цілей і реалізацію функцій держави з урахуванням потреб та інтересів суспільства.

У монографії особливу увагу приділено таким аспектам, як:

- теоретична ідентифікація понять “комунікація”, “соціальна комунікація”, “масова комунікація” та їх складових у контексті сучасних дослідницьких підходів;

- атрибутивно-системні властивості комунікації в публічному управлінні;
- досвід та системотвірні фактори й моделі впровадження комунікації в публічному управлінні у країнах розвинутої демократії;
- роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку комунікації у країнах європейського співтовариства;
- стан і системні передумови посилення комунікативної взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в Україні;
- напрями посилення впливу громадянської комунікації на демократизацію системи публічного управління України;
- шляхи використання маркетингових комунікацій у публічному управлінні.

Достовірність одержаних у монографії результатів підтверджується методологічною та теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження. Реалізація мети й завдань наукової праці здійснювалася шляхом комплексного використання загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання суспільних процесів і явищ. Відповідно до цього визначення перспективних напрямів удосконалення системи публічного управління здійснено коректно, обґрунтовано, доказово і є наслідком логічного узагальнення та систематизації положень завершеного дослідження.

З огляду на зазначене монографія “Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії” авторів В. М. Козакова, О. В. Рашковської, В. А. Ребкала, Є. О. Романенка, І. В. Чаплай є актуальною та своєчасною.

Проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом з наукової та виховної роботи, доктор політичних наук, професор, академік Міжнародної кадрової академії, заслужений працівник народної освіти України, лауреат премії ім. Івана Франка в галузі інформаційної діяльності

М. Ф. Головатий

ВСТУП

Важливість та необхідність ґрунтовного наукового дослідження полягає в тому, що широке застосування різноманітних форм і способів комунікації, вільний доступ громадян до інформації на всіх етапах прийняття рішень та функціонування центральних і місцевих органів управління, участь інститутів громадянського суспільства в роботі експертних, дорадчих, консультативних громадських рад щодо вираження та захисту прав і свобод громадян, громадський контроль, безпосереднє електронне отримання державних послуг тощо є важливими факторами демократизації публічного управління. Адже йдеться про усвідомлену орієнтацію на нові цінності — особи та колективу, їх конкретну участь у демократичній організації життя держави й суспільства. Головним у цьому контексті є те, що раціональний консенсус громадянського суспільства і держави — це чинник універсального громадського дискурсу і стратегічний ресурс демократичного розвитку. Отже, комунікація у світлі демократизації публічного управління набуває особливого значення як для органів державної влади, так і для інститутів громадянського суспільства в Україні.

Поняття “комунікація” в сучасній науці є досить широко-вживаним. Значний вплив на його розуміння справили західноєвропейські дослідники Ч. Кулі, П. Лазарсфельд, Г. Ласуел, М. Мак-Люен, Е. Ноель-Нойман, Р. Парк, Ю. Хабермас та ін. Комунікацію вони розглядали в широкому контексті: як систему, у якій здійснюється процес взаємодії та використовуються способи спілкування, що дають змогу створювати, передавати й приймати різноманітну інформацію.

Значний внесок у дослідження теоретичних проблем упровадження комунікативних концепцій та технологій на пострадянському просторі зробили відомі науковці, зокрема Г. Бакулев, М. Василик, І. Дзялошинський, Л. Землянова, Т. Науменко, А. Соколов, А. Черних, Ф. Шарков.

У межах вітчизняної науки публічного управління концептуальні засади теорії комунікації, питання розвитку масової й громадянської комунікації, зв'язків із громадськістю знайшли своє відображення в роботах таких учених, як: О. Антонова, Е. Афонін, В. Бебик, М. Білінська, Т. Бутирська, О. Валевський, Т. Василевська, В. Голубь, Л. Гонюкова, Н. Грицяк, Н. Гудима, В. Гурковський, О. Дмитренко, Н. Дніпренко, В. Іванов, В. Карлова, Л. Климанська, В. Козаков, В. Королько, В. Куйбіда, М. Логунова, Д. Неліпа, І. Пантелейчук, О. Петроє, Г. Почепцов, О. Пухкал, В. Ребкало, В. Різун, Є. Романенко, А. Савков, С. Серьогін, Г. Ситник, І. Сурай, С. Телешун, І. Чаплай та ін.

Аналіз наукових напрацювань зарубіжних і вітчизняних учених свідчить, що, незважаючи на те, що поняття “комунікація” є предметом дослідження й використання достатньо великого кола природничих і гуманітарних наук, питання щодо функціональних особливостей комунікації та демократичного ресурсу системного впливу на ефективну взаємодію органів державної влади й громадськості поки що не знайшли свого комплексного вирішення в науці державного управління. Крім того, проблема впливу комунікації на становлення та розвиток демократичного публічного управління в Україні відповідно до європейських демократичних стандартів ще не стала особливим об'єктом наукових досліджень. Отже, актуальність, теоретичне й практичне значення та недостатня розробленість цієї тематики визначили науковий інтерес авторів до теоретико-методологічного обґрунтування стратегічного впливу громадянської комунікації на демократичний розвиток публічного управління в Україні та розробки пропозицій щодо його посилення.

У дослідженні особливу увагу приділено таким аспектам, як:

- теоретичній ідентифікації понять “комунікація”, “соціальна комунікація”, “масова комунікація” та їх складових у контексті сучасних дослідницьких підходів;

- атрибутивно-системним властивостям комунікації в публічному управлінні;
- досвіду та системотвірним факторам і моделям впровадження комунікації в публічному управлінні у країнах розвиненої демократії;
- ролі інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку комунікації у країнах європейського співтовариства;
- наявному стану і системним передумовам посилення комунікативної взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в Україні;
- напрямам посилення впливу громадянської комунікації на демократизацію системи публічного управління України;
- шляхам використання маркетингових комунікацій у публічному управлінні.

Авторський колектив висловлює щирі вдячність всім, хто знайшов час і ознайомився з дослідженням, і пропонує кілька висновків щодо самої монографії.

1. При викладі матеріалу автори дотримувалися принципу **розумної достатності**, не бажаючи переобтяжувати зацікавлених в отриманні результатів дослідження заявленої наукової проблеми зайвою інформацією, яка насправді може виходити далеко за межі теми. Автори жодним чином не прагнули перетворити дослідження на подібну “Енциклопедії з комунікації”, тому деякі класичні дефініції науки з публічного управління, що не потребували уточнення в контексті теми дослідження, використані без зайвих пояснень.

2. Викладаючи здобуті результати наукового дослідження, автори всіляко намагалися **уникнути впливу політичної кон’юнктури**. Саме тому результати аналізу комунікативної взаємодії та сучасних проблем, актуальних на перший погляд у поточній політичній ситуації країни подій, у тексті монографії не відображено.

На завершення автори висловлюють велику вдячність рецензентам — професорам Т. В. Мотренку, В. І. Гурковському,